

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ทศศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เล่มนี้ จัดพิมพ์โดย บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

ผู้เรียบเรียง	๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพงษ์ เพียศิริ	
	๒. ดร.ศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง	
ผู้ตรวจ	๑. อาจารย์กิตตินันท์ บุตะเคียน	
	๒. อาจารย์กัญญาวีร์ เทียนขุน	
	๓. อาจารย์ธเนศ ดิ้นสกุล	
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.เนื่ออ่อน ขว้ทองเขียว	

หนังสือเล่มนี้ประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต และจะต้องส่งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตรวจประเมินคุณภาพทางวิชาการ เพื่อกำหนดให้ใช้ในสถานศึกษาแทนใบประกันคุณภาพของสำนักพิมพ์ กรณีที่พบข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาด กรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบเพื่อดำเนินการตามระเบียบในใบประกันคุณภาพสื่อฯ (ปกหลัง) พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาทราบด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษาต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ทศศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพงษ์ เพียศิริ
ดร.ศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง

ผู้ตรวจ

อาจารย์กิตตินันท์ บุตะเคียน
อาจารย์กัญญาวีร์ เทียนขุน
อาจารย์ธเนศ ดิ้นสกุล

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เนื่ออ่อน ขว้ทองเขียว

พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม
ISBN : 978-616-05-5186-6

สงวนลิขสิทธิ์
บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๖๔
website : www.iadth.com

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
๑๒๕๖/๙ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๔๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๑-๔๔๙๙
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ได้จัดทำตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหมือนต่างสร้างสรรค์ สร้างสรรค์ สื่อสาร งานศิลป์ วาดแสงเงาสี ปั้นตามจินตนาการ จัดวางสร้างงานพิมพ์ และภูมิปัญญา ในงานทัศนศิลป์

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สอนและผู้เรียน หนังสือเรียนเล่มนี้จึงได้จัดทำเนื้อหา ที่ทันสมัย มีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ยังได้สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับจุดประกายความคิด ทักษะชีวิตและอาชีพ คำศัพท์น่ารู้ เพิ่มเติมเสริมความรู้ ปลอดภัยไว้ก่อน รักสุขภาพ โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

คณะผู้จัดทำ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เหมือนต่างสร้างสรรค์

๕

- จังหวะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อม ๖
- จังหวะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานทัศนศิลป์ ๘
- ปัญหาการจัดวางจังหวะและตำแหน่งในงานทัศนศิลป์ ๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ สร้างสรรค์ สื่อสาร งานศิลป์

๑๔

- ปัญหาในการสื่อความหมาย ๑๕
- ปัญหาในการสร้างสรรค์ ๑๗
- ปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ ๒๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ วาดแสงเงาสี

๒๕

- กลุ่มสีที่มีน้ำหนักและกลุ่มสีที่ไม่มีน้ำหนัก ๒๖
- น้ำหนักแสงเงาและวรรณะสี ๓๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ปั้นตามจินตนาการ

๓๙

- การปั้นตามจินตนาการ
- ขั้นตอนการปั้น

๔๐

๔๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ จัดวางสร้างงานพิมพ์

๕๑

- งานพิมพ์ภาพจากดอกไม้
- งานพิมพ์ภาพจากวัสดุต่าง ๆ
- ปัญหาการจัดวางองค์ประกอบในงานภาพพิมพ์

๕๒

๕๓

๕๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ ภูมิปัญญาในงานทัศนศิลป์

๖๒

- ลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์
- งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น
- เทคนิคและวัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างผลงาน
- ประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

๖๓

๖๔

๖๕

๗๐

บรรณานุกรม

๗๖

หน่วยการเรียนรู้ที่

เหมือนต่างสร้างสรรค์

ผังสาระการเรียนรู้

จังหวัดและตำแหน่งของ
สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏ
ในสิ่งแวดล้อม

เหมือนต่าง
สร้างสรรค์

จังหวัดและตำแหน่งของ
สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏ
ในงานทัศนศิลป์

ปัญหาการจัดวางจังหวัด
และตำแหน่งในงานทัศนศิลป์

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

๑. บรรยายเกี่ยวกับจังหวัด ตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ (ศ ๑.๑ ป.๕/๑)

ตัวชี้วัดปลายทาง

๒. ระบุปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตนเอง และบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น (ศ ๑.๑ ป.๕/๖)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

๑. จังหวัด ตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
๒. การจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์

สาระสำคัญ

จังหวัดและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ มีทั้งในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ โดยเป็นการจัดเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ให้มีความสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึก ทำให้เกิดจุดเด่นเมื่อมอง

จุดประกายความคิด

ที่มา : Sergieiev (๒๕๕๘)

นักเรียนลองจินตนาการดูซิว่า ก้อนเมฆนี้
มีรูปร่างเหมือนอะไรและลองวาดเติม
ก้อนเมฆเป็นรูปต่าง ๆ

จิ้งหะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อม

จิ้งหะ หมายถึง ระยะที่สม่ำเสมอ ในทางทัศนศิลป์นั้น สามารถรับรู้จิ้งหะ
ได้ด้วยการมองเห็น

ตำแหน่ง หมายถึง การจัดวางภาพในทิศทางต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ถ้าสังเกตให้ดีจะพบว่าจิ้งหะและตำแหน่งของ
สิ่งต่าง ๆ ถูกจัดวางอย่างลงตัว ทั้งรูปร่าง รูปทรง เส้น และสีสันทัน จิ้งหะในสิ่งแวดล้อม
อาจปรากฏเป็นระยะที่สม่ำเสมอ เช่น จิ้งหะของสี รูปร่าง รูปทรงในเกสรดอกไม้
ซึ่งปรากฏเป็นระยะสม่ำเสมอ หรือระยะของเกลียวคลื่นสีขาวซึ่งคั่นอยู่ระหว่างสีของ
น้ำทะเล ที่ไล่สีน้ำหนักเข้มอ่อนเนื่องจากมีความลึกที่แตกต่างกัน

เกสรดอกไม้

ที่มา : An Nguyen (๒๕๕๗)

เกลียวคลื่นที่ซัดเข้าหาฝั่ง

ที่มา : Joey Santini (๒๕๕๘)

สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

เมล็ดบัวที่ปรากฏมีลักษณะคล้ายกันวางอยู่ซ้ำ ๆ
เป็นจิ้งหะและมีตำแหน่งของเมล็ดบัวที่มีขนาดใหญ่
เป็นจุดเด่น

ที่มา : Somphop Nithi (๒๕๕๘)

รังผึ้งมีรูปทรงและขนาดที่เท่ากัน จัดวางเป็นจิ้งหะ
และตำแหน่งที่สม่ำเสมอ ทำให้เกิดความเป็นระเบียบ
ไปในทิศทางเดียวกัน

ที่มา : Jintana Thongkarun (๒๕๖๒)

สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

ครีมที่ตกแต่งรอบจานขนมเค้ก
มีระยะห่างใกล้เคียงกัน ทำให้มีจิ้งหะและทำให้เค้ก
ที่อยู่ในตำแหน่งตรงกลางกลายเป็นจุดเด่น

ที่มา : Eunjin Han (๒๕๖๗)

ว่าวที่แขวนไว้มีระยะเท่า ๆ กัน ทำให้มีจิ้งหะ
ในตำแหน่งที่สม่ำเสมอ ทำให้เป็นระเบียบ

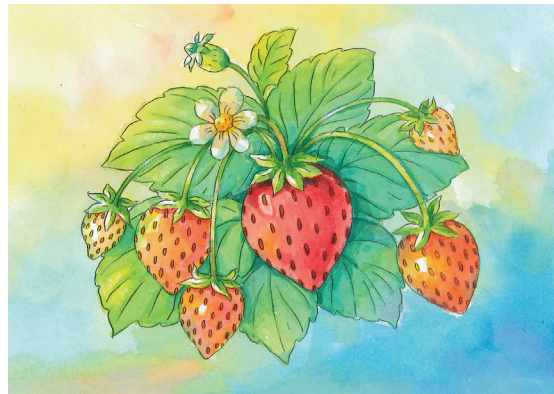
ที่มา : Sommart Sombutwanitkul (๒๕๖๗)

จิ้งหะและตำแหน่งในสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น มีทั้งจิ้งหะของความถี่
และห่าง ตลอดจนจิ้งหะของสีสันทันที่ลงตัวพอดี ดูแล้วไม่ขัดตา ถึงแม้สีจะต่างกัน
แต่การวางในตำแหน่งที่ถูกต้องก็ทำให้กลมกลืนไปด้วยกัน และเกิดลีลาเป็นจิ้งหะ
ต่าง ๆ ที่สวยงาม น่าดู

จังหวะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานทัศนศิลป์

ในงานทัศนศิลป์ จังหวะเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถมองเห็นได้ ตำแหน่งของเส้น รูปร่าง รูปทรง และสีล้วนจะต้องปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่ลงตัว เป็นจังหวะที่มีความพอดี ซึ่งจังหวะที่กล่าวถึงนี้อาจจะเป็นระยะที่มีความสม่ำเสมอ หรือเป็นระยะที่กำหนดไว้ตามอารมณ์และความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ผลงาน

ตัวอย่างการสร้างงานทัศนศิลป์โดยใช้จังหวะและตำแหน่ง ทำให้เกิดความเหมาะสม สวยงาม

ภาพถ่ายทุ่งดอกกระเจียว
ที่มา : Nakornthai (๒๕๖๐)

ผลงานการวาดภาพทุ่งดอกกระเจียว
ที่มา : Photo Bank From IAD

ปัญหาการจัดวางจังหวะ และตำแหน่งในงานทัศนศิลป์

ภาพที่มีองค์ประกอบของขนาด รูปร่างที่แตกต่างกันเกินไป มีการจัดวางจังหวะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ต่อเนื่องและไม่สม่ำเสมอ ทำให้ภาพดูขัดตา ไม่สัมพันธ์กัน

ภาพที่ดีควรจัดขนาดและรูปร่างให้มีความเหมาะสม มีการจัดวางจังหวะอย่างสม่ำเสมอและจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน ทำให้ภาพเกิดความสวยงาม ดูไม่ขัดตา

กิจกรรมพัฒนาการอ่าน

นักเรียนอ่านคำและความหมายของคำต่อไปนี้

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
ปรากฏ	ปรา-กต	แสดงออกมาให้เห็น
วิธีการ	วิ-ที-กาน	วิธีปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน
สร้างสรรค์	สร้าง-สัน	สร้างให้มีขึ้น ให้เป็นขึ้น

คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
environment	เอนไว' เรินเมนทฺ	สิ่งแวดล้อม
position	พะซิช' ชัน	ตำแหน่ง
rhythm	ริธ' เธ็ม	จังหวะ

โครงการสู่นวัตกรรม

นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มร่วมกันสำรวจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่ามีสิ่งใดมีจังหวะ และตำแหน่งที่สม่ำเสมอบ้าง จากนั้นนำมาสร้างเป็นผลงานทัศนศิลป์

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

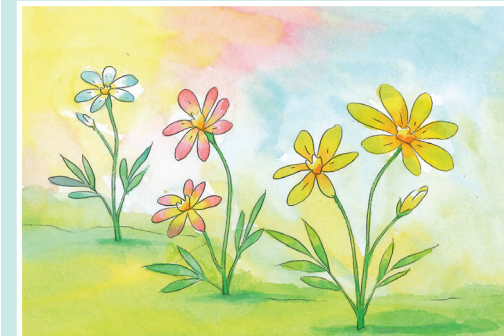
ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering)

- นักเรียนสังเกตภาพ แล้วบอกว่าจากภาพเป็นจังหวะในสิ่งแวดล้อมหรือในงานทัศนศิลป์ และมีสิ่งใดเป็นจังหวะในภาพ โดยทำลงในสมุดของตนเอง

ภาพที่ ๑

ที่มา : Shutterstock.com

ภาพที่ ๒

ที่มา : Shutterstock.com

ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing)

- นักเรียนวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของจังหวะและตำแหน่งในสิ่งแวดล้อม และในงานทัศนศิลป์ ลงในแผนภาพความคิด โดยทำลงในสมุดของตนเอง ดังตัวอย่าง

A1 **ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge)**

๓. นักเรียนวาดภาพระบายสีตามจินตนาการ โดยใช้การจัดจังหวะและตำแหน่ง และบรรยายจังหวะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในงานของตนเอง ลงในกระดาษ วาดเขียนตามหัวข้อ ดังนี้
- สิ่งที่ปรากฏในภาพ
 - ตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในภาพ
 - จังหวะของภาพ
 - ผลงานให้ความรู้สึกอย่างไร

A2 **ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill)**

๔. นักเรียนนำเสนอผลงานภาพวาดตามจินตนาการโดยใช้จังหวะและตำแหน่ง พร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับจังหวะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่องานทัศนศิลป์
- ภาพที่มีจังหวะและตำแหน่งที่สม่ำเสมอให้ความรู้สึกอย่างไร
 - นักเรียนพบปัญหาและอุปสรรคในการวาดภาพโดยใช้จังหวะและตำแหน่งหรือไม่ อย่างไร
 - นักเรียนมีวิธีแก้ปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

S **ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)**

๕. นักเรียนประเมินตนเองและสะท้อนผลจากข้อเสนอแนะ ดังนี้
- ผลงานภาพวาดของนักเรียนเป็นอย่างไร
 - ☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ พอใช้
 - นักเรียนสามารถวาดภาพ โดยใช้จังหวะและตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในงานทัศนศิลป์ได้เหมาะสมหรือไม่
 - ☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
 - จังหวะและตำแหน่งสามารถนำไปใช้ในการวาดภาพได้อย่างไรบ้าง

ผัง **สรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้**

